

Een turks meesterstuk?

Arjan de Haan

Het is inmiddels alweer een jaar of 8 geleden sinds ik de eerste Turkse chibouk vond die de interesse voor Tophane aardewerk aanwakkerde, hetgeen 4 jaar later resulteerde in mijn eerste publicatie over deze materie. Recentelijk heb ik een buitengewone pijp gevonden. (

De pijp.

Het gaat hier om een buitengewoon grote chibouk; een roodbakkerende kleipijp van Turkse makelij (zie afb. hierboven, kleurenafb. 4, en pag. 2011 LO en RO). Deze pijp is 21 cm. hoog (inclusief deksel) en 25 cm. lang. Het deksel, op zichzelf al 10 cm. hoog, doet denken aan de deksels op Tophane koffie en suiker potten. Deze pijp is op exact dezelfde wijze gemaakt als zijn kleinere tegenpolen.

Decoratie

De pijp is gedecoreerd met een ruime selectie aan stempels; 13 gewone stempels en 5 bandstempels. Zowel de schotel als het manchets hebben handgevormde lobben. De pijp is afgewerkt met engobe. In tegenstelling tot de pijpenkop, waar de decoratie hoofdzakelijk met stempels tot stand is gekomen, is het deksel gedecoreerd met handgezette geometrische motieven. Hiernaast is ook gebruik gemaakt van bandstempels met parel- en kabelmotieven. De knop, in de vorm van acanthusbladeren, is handgevormd.

De maker

Deze pijp is op de onderzijde gemerkt met een enkele naamstempel (Pag. 2011, LB). Op deze naamstempel staat een Arabische datum: 1295 hetgeen vertaald naar 1878 AD. Ditzelfde merkstempel staat ook op een stel kop en schotels dat is reeds eerder heb beschreven (Pag. 2011, MB). Toen nam ik echter aan dat het ging om merken van de stempelgraveur, niet de pijpenmaker. Maar aangezien het nu het enige stempel is moet ik mijn mening herzien. Zonder diepgaand onderzoek is het niet mogelijk de tekststempel te vertalen, maar omdat op de kop en schotels ook Romaans geschreven stempel stond (Pag. 2011, RB) wil ik zo ver gaan als deze pijp

toe te schrijven aan Housny, een pijpenmaker uit het Tophane district in het toenmalige Constantinopel (Istanboel) in de tweede helft van de 19^e eeuw.

Gebruik

In de weinige literatuur die er over dit type pijpen te vinden is wordt meestal geïnsinueerd dat het om pijpen gaat die door meerdere mensen tegelijk gerookt konden worden. De weinige grote chibouks die ik ken zijn onveranderlijk ongerookt, en bovendien zijn zowel de ketel als het rook kanaal dusdanig groot dat het roken uit zo'n pijp nagenoeg onmogelijk is. Wat mijns inziens meer voor de hand ligt is dat het hier om een reclamepijp of meesterstuk.

Afb. 3, Huzarenpijp en vorm van Van Duijn

Afb. 4, Turkse reuzenpijp

